

Ko 'etau fa'unga ki he mo'ui lelei mo e ngaahi faingata'a'ia

Fatongia Tauhi

Ko e "fatongia tauhi" 'oku 'uhinga ia ki hono fakapapau'i 'oku fengāue'aki lelei fakataha 'a e ngaahi tapa kotoa pē 'o e fa'unga ki he mo'ui lelei mo e ngaahi faingata'a'ia ke fakahoko atu ha tu'unga tauhi 'oku lelei ma'á e kakai kotoa pē 'o Nu'u Silá 'i ha founa 'oku tu'uloa. Ko e taha ia 'o e ngaahi founa 'oku taliui atu ai 'a e fa'unga ngāue ki he me'a 'okú ne lava 'o maa'usia.

Ko e hā 'a e me'a 'oku liliu?

Ko e Potungāue Mo'ui 'okú ne ma'u 'a e fatongia pule lahi ki hono tauhi 'o e fa'unga ngāue, pea 'e 'ikai liliu 'eni ia. Ka neongo iá, 'oku mau fakahoko ha ngaahi liliu ke toe mālohi ange ai 'a e fatongiá ni pea mo fakapapau'i 'oku fakahoko atu 'e he fa'unga ngāue kakato 'a e tauhi ma'a hotau ngaahi komiunitií.

'I he kaha'ú, 'e 'i ai ha kautaha fo'ou – Health New Zealand – ko ia te ne ma'u 'a e tefito'i fatongia ki hono fakahoko atu 'o e tauhi mo hono pule'i 'o e ngaahi sēvesí, kau ai 'a kinautolu 'oku lolotonga tataki 'e he ngaahi Poate Fakavahe lolotonga ki he Mo'ui Lelei (DHBs). 'E tokanga'i fakalūkufua 'e he Health NZ 'a e faifatongia 'a e ngaahi sēvesi ko iá, teke 'a e ngaahi fakalakalaká, 'ilo mo e founa fo'ou, pea fakahoko ha ngaahi ngāue ke liliu ai 'a e ngaahi sēvesí 'i he taimi 'e fiema'u aí. Te ne fengāue'aki mo e Māori Health Authority ke fakapapau'i 'oku fakahoko atu 'a e ngaahi fatongia 'o e ngaahi sēvesí ma'á e kakai Maulí.

'E toe fakamama'u ange 'a e fatongia 'o e Potungāue Mo'ui ki he taumu'a ngāue, tu'utu'uni ngāue, pule'i fakalaó mo hono muimui'i 'o e ngaahi ola 'oku ma'u 'e he fa'unga ngāue kakató. 'E malava ai heni 'e he Potungāue 'o fale'i 'a e Minisitā Mo'ui ke ne vakavakai'i ha ngaahi kautaha, pea mo tokoni'i 'a e ngaahi ngāue 'oku 'ikai maa'usia ai 'a e ngaahi me'a na'e fiema'ú.

'E toe fengāue'aki fakataha foki 'a e Māori Health Authority mo e Potungāue ko ha taki ki he hauora Māori (mo'ui 'a e tangata kakató, 'a e kakai Maulí) – 'o fakapapau'i ai 'oku faifatongia atu 'a 'etau fa'unga ki he mo'ui lelei ma'á e kakai Maulí, pea mo muimui'i 'a e faifatongiá 'o fakatatau mo e ngaahi taumu'a ki he mo'ui lelei mo e vahevahe tataú, ma'á e kakai Maulí.

Ko e hā hono 'uhinga?

Ko hono fakahoko atu ko ia 'o e ngaahi sēvesi ki he mo'ui lelei 'oku lolotonga fevahevahe'aki ia 'i he ngaahi DHB 'e 20, 'o tupunga ai ha ngaahi tūkunga faingata'a mo ha fekolosi'aki 'a e faifatongiá. 'E malava ke faingata'a ki he Potungāue Mo'ui ke ne muimui'i mo leva'i 'a e faifatongia 'i he kotoa 'o e fa'unga ki he mo'ui lelei. 'Oku toe faingata'a ange foki 'a e fatongia tauhi ki he Potungāue Mo'ui koe'uhí he 'okú ne fakapa'anga fakahangatonu mo toe pule'i ha ngaahi sēvesi kehekehe, 'o hoko ai 'a e mavahevahe 'a e fa'unga ngāue.

‘I hono fakatahataha‘i atu ko ia ‘o e ngaahi ngāue fakahoko fatongia ‘i he Health NZ, ‘oku toe fakafaingofua ange ai ‘a e fa‘unga fatongia tauhi ki he kotoa ‘o e fa‘unga ngāue. ‘E malava ai ‘i heni ‘a e Potungāue Mo‘uí ‘o muimui‘i ha kautaha ‘e taha kae ‘ikai ko e 20, pea mo pou pou atu ki he Potungāue Mo‘uí ke fo‘u mo fakahoko atu ha halanga tu‘utu‘uni ngāue mo ha ngaahi taumu‘a fakafonua ki he mo‘ui lelei.

‘I he taimi tatau, ko hono ‘oatu ko ia ki he Māori Health Authority ha fatongia tauhi mahinó, ‘oku fakahoko atu ai ha ngāue ki he tō nounou fuoloa ‘a e ‘ikai a‘usia ‘e he‘etau fa‘unga tauhi ki he mo‘ui lelei ha tu‘unga vahevahe tatau ma‘á e kakai Maulí, pea mo fakapapau‘i ‘oku hu‘u ma‘u pē ‘a e tokangá ki he hauora Māori.

‘E fōtungā fēfē ia ‘i he kaha‘u?

‘E muimui‘i mo lipooti atu ‘e he Potungāue Mo‘uí, fakataha mo e Māori Health Authority, ‘a e ngaahi ola kuo ma‘u fakakātoa me‘i he fa‘unga ki he mo‘ui lelei. ‘E palani, fakapa‘anga mo fakahoko atu ‘e he Health NZ mo e Māori Health Authority ‘a e ngaahi sēvesi ki he mo‘ui lelei ke fakalato ‘a e ngaahi fiema‘u ‘a e kakai Nu‘u Silá, pea te nau fakafou‘ou mo fakalelei‘i ‘a e ngaahi sēvesi ko iá ‘i he ‘alu ‘a e taimi.

‘E tokoni atu ‘a e Health NZ, fakataha mo ha pou pou me‘i he Potungāue Mo‘uí, Māori Health Authority mo e ngaahi va‘a ngāue kehe ki he mo‘ui lelei ‘o hangē ko e Health Quality and Safety Commission (Komisoni ki he Tu‘unga Lelei mo e Malu ‘a e Mo‘uí), ki he ngaahi kautaha fakahoko tauhi ke hokohoko atu hono fakamālohi‘i ange ‘o e ngaahi sēvesi pea te nau ngāue atu ki ha ngaahi me‘a ‘e ala matu‘utāmaki pe palopalema ‘e ma‘upu hake.

‘I he taimi ‘oku ‘ikai ngāue lelei ai ha ngaahi me‘a, ‘o hangē ko e ‘ikai a‘usia ‘a e ngaahi olá ‘i he tauhi fakafaito‘ó, ‘e lava ‘a e Health NZ ‘o ‘ilo vave ha ngaahi palopalema ‘o fou ‘i hono ngaahi ‘ōfisi fakavāhengá mo fakafeitu‘ú, pea ‘oatu ki ai ha tokoni mo ha fale‘i ke toe fakafoki‘aki ‘a e tauhi ki he tu‘unga totonú. Ka kei hokohoko atu ai pē ‘a e ngaahi palopalemá, ‘e ‘ilo ‘eni ‘e he Potungāue Mo‘uí ‘o fakafou ‘i he‘ene muimui‘i pea pou pou atu ki ha ngaahi ngāue ke solova ai kinautolu.

Ko e hā ‘a e me‘a ‘oku hoko mai?

‘E fokotu‘u ha ngaahi va‘a ngāue fakataimi ‘i he konga kimui ‘o e 2021 ke tokoni ki hono fokotu‘u ‘o e Health NZ mo e Māori Health Authority. ‘E kamata fo‘u ‘e he ngaahi va‘a ngāue ni, fakataha mo e Potungāue Mo‘uí ha ngaahi fakavaka ki he founa te nau fengāue‘aki fakataha ai ke fakahoko atu ha tauhi fakafaito‘o ‘oku tu‘unga lelei ma‘á e kakai ‘o Nu‘u Silá, pea mo e founa ‘e taliui ai ‘a e Health NZ ki he kau Minisitaá mo hotau ngaahi komiuniti‘i, fekau‘aki mo e ngaahi sēvesi ki he mo‘ui lelei.

Fie ‘ilo ki ha fakamatala lahi ange?

‘Oku ma‘u atu ha fakamatala lahi ange felāve‘i mo e ngāue mo e ngaahi fakalakalaka ‘i he ngaahi liliu ki he mo‘ui lelei ‘i he uepisaiti ‘a e DPMC ‘i he malumalu ‘o e ngāue ‘a e Transition Unit:

www.dpmc.govt.nz/our-business-units/transition-unit